

FOLMER REINDEL

ADVOKAT MØDERET FOR HØJESTERET

Vort retsvæsen har gennem de seneste år gang på gang været ude for alvorlig kritik, der nok hyppigt har været rettet mod politi og anklagemyndighed, men hvor også domstolene har måttet notere sager, som har virket nedbrydende på tilliden til systemet som sådant.

I flere kronikker de seneste år har jeg angivet nogle grundlæggende fejl i selve opbygningen af retsvæsenet, der efter min mening giver anledning til rimelig tvivl om retsvæsenets objektivitet, uvildighed og retfærdighed.

Modsat de fleste civiliserede lande er det i Danmark samme ministerium, der styrer såvel domstole, politi, anklagemyndighed og fængselsvæsen. Dette medfører i sig selv en psykologisk "korporand" som er særledes uheldig for retssikkerheden. Alle disse myndigheder under samme hat er på en måde født til at holde sammen og holde med hinanden. I stedet for at en ny instans - anklagemyndigheden - kunne se kritisk på politiets efterforskningsopgaver, ja så er det folk fra samme ministerium, der bedømmer begge dele. I Bagmandspolitiets skikkelse er det endda samme myndighed, som både er efterforskningspoliti og fungerer som anklager ved domstolene.

Grundlovens bestemmelse om uafsættelige dommere tilsidesættes dagligt hundredvis af gange. I praksis fungerer nemlig over halvdelen af dommerne i henhold til konstitution, altså ikke fast udnævnte dommere, som er uafsættelige, således som krævet efter Grundlovens § 64, men i stedet personer der blot er ansat og lønnet af Justitsministeriet, og som fungerer som dommere ved siden af deres arbejde i ministeriet.

Rent bortset fra denne tekniske overtrædelse af Grundlovens regler - som kan være alvorlig nok i sig selv - så medfører denne praksis jo, at administrationen hermed får mulighed for at uddanne, skole, efterprøve og senere udvælge netop de personer til faste dommeransættelser, som i de forudgående år har bevist deres tro-

skab over for systemet (læs: Justitsministeriet).

I dagens Danmark har næsten samtlige dommere en fortid i Justitsministeriet. En så kraftig "indavl" er gribende usund. Dels som følge af den samhørighedsfornemmelse, der uvægerligt vil danne sig over for politiets og anklagemyndighedens folk, som man måske har arbejdet sammen med i det fælles ministerium, dels som følge af den indoktrinering og udvælgelsesmetode, jeg har beskrevet ovenfor.

Udover de fornævnte mere grundlæggende fejl i retsvæsenets opbygning kan jeg pege på et par skønhedspletter som andre gang på gang har kritiseret og ønsket fjernet. Det er - igen - det almægtige Justitsministerium, der har en urimelig magt. Det bestemmer nemlig, hvornår en retslig afgørelse får lov til at blive bedømt af Højesteret. I alle tilfælde, hvor en sag har været prøvet af to tidligere instanser, og i mange tilfælde hvor der blot er tale om at få efterprøvet en kendelse eller beslutning truffet af Landsretten. I en blændende artikel i Ugeskrift for Retsvæsen i 1978 (B 313) "Den allerhøjeste Ret" beskrev advokat Ernest Hartwig, hvorledes dette system fungerer :..."er det reelt Justitsministeren, der suverænt og enevældigt bestemmer, hvilke straffesager der kan blive forelagt Højesteret til afgørelse!..."

Hartwig giver også lidt statistisk til belysning af spørgsmålet og oplyser her, at Anklagemyndigheden i en 3-års periode søgte om tilladelse til at indbringe en afgørelse 90 gange og fik tilladelsen de 89 gange (88) gange, mens der af domfældte blev ansøgt 357 gange, men kun givet tilladelse i 52 tilfælde (14%).

En anden skønhedsplet er det forhold, at det er Retten i en straffesag, der bestemmer, hvad forsvareren skal have i honorar. Men værst af alt er og bliver at Retten selv - dommerne - ikke er de neutrale og upartiske personer, de forudsættes at være. De har nemlig næsten alle sammen en fortid som offentlige anklagere.

Den normale karriere inden udnævnelsen til dommer i Landsretten kan beskrives således:

Først en periode på nogle års uddannelse og skoling i Justitsministeriet med lejlighedsvis beskæftigelse som politifuldmægtig (anklager) og eventuelt tillige som statsadvokatfuldmægtig (anklager ved ankesager i Landsretten) og konstitution som dommer (på prøve) i mindre kriminalsager. Når den nyudnævnte landsdommer så indtager sin plads bag den høje skranke i Bredgade, har han eller hun gennem næsten hele sit professionelle virke arbejdet af alle sine kræfter og hele sit hjerte på at få de tiltalte erklæret skyldige og dømt. Man behøver vist ikke være professor i psykologi for at forstå, hvor sympatien ligger, når denne person så skal dømme i den næste straffesag.

Også med hensyn til sager mellem den private borger og statsmagten er den herskende praksis med udnævnelse af dommere i klar modstrid med de krav til uvildighed, der må forlanges af enhver, der skal afgøre en retlig uoverensstemmelse. Når Højesteret ikke en eneste gang siden den første grundlov i 1849 har underkendt en lov som grundlovsstridig - og guderne skal vide, at der har været muligheder nok - kan dette tages som et tydeligt indicium for, at domstolene generelt altid som udgangspunkt er på magthavernes side og i tvivlstilfælde afgør sagerne til disses fordel. Kun ved klare urimeligheder kan borgeren håbe på at få medhold.

I de fornævnte artikler angav jeg også de midler, der kunne kurere det syge system og på en gang gøre det værdigt som retssamfund.

1. Opløs Justitsministeriets totale magt over politi, anklagemyndighed, kriminalforsorg (fængslerne) og domstolene ved at lade Indenrigsministeriet overtage nogen af funktionerne.
2. Lad domstolene selv stå for uddannelse og udnævnelse af dommere og fjern dommernes nuværende praksis med tilladelse til bierhverv og -indtægter, således at de lange ventelister ved retterne bliver fjernet.
3. Luk op for tilgangen til dommergerningen, så alle jurister med de nødvendige menneskelige og fagmæssige kvalifikationer får en chance.

4. Lad det være enten Højesteret selv, eventuelt Klageretten, der afgør, om en afgørelse må blive prøvet i Højesteret.

Virkningerne af disse tiltag - som stort set ville kunne gennemføres uden nogen lovændringer - ville give en tiltrængt udluftning i det lukkede system, give domstolene den magt og status, som grundloven egentlig påbyder, og os alle sammen et mere retfærdigt samfund. Men vent bare ikke, at politikerne frivilligt vil give afkald på den magt de i øjeblikket har over justitsministerium og derigennem over domsmagten.

Det kan imidlertid Menneskerettighedskommissionen og domstolen i Strasbourg tvinge Danmark til at gøre. For det er et spørgsmål, om Danmark overtræder Menneskerettighedskonventionens bestemmelse om, at en tiltalt har krav på

-----"en retfærdig og offentlig retssag-----

----ved en uafhængig og upartisk domstol"-----

ved at give en tiltalt 3 dommere, som alle har en fortid som offentlige anklagere. I den konkrete sag, jeg har i tankerne, blev dommerne opfordret til at vige deres sæde forud for sagens start, fordi de alle havde en fortid som offentlige anklagere, fordi de havde afsat den forsvarer, tiltalte havde ønsket og de selv tidligere beskikkede og endvidere havde afslået et flytte selve sagen fra provinsen med de lokale domsmænd, hvor den tiltalte havde været udsat for en massiv pressekampagne, til København, men afsagde kendelse imod anmodningen.

Justitsministeriet, som blev anmodet om tilladelse til at få spørgsmålet indbragt for Højesteret, har afslået anmodningen. Det kan godt blive spændende. Men det ville ærlig talt pynte på Danmarks anseelse som retssamfund hvis vi af os selv ændrede en højst kritisabel praksis i stedet for at lide et nyt nederlag i Strasbourg og blive tvunget til det.